

O‘ZBEKISTON MOLIYA BOZORINING FAOLIYATI VA VOSITALARI

Rafiyeva Zarina

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
o‘qituvchisi*

Shaymaxammatov Laziz

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
talabasi*

Jumanazarov Jamshid

*Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
talabasi*

Annotatsiya: O‘zbekiston moliya bozori keyingi yillarda sezilarli o‘zgarishlarni boshdan kechirdi va mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishini ta‘minlashda asosiy o‘rin tutadi. Ushbu maqolada moliya bozori va uning vositalari faoliyati tahlili taqdim etiladi, shuningdek, uning yutuqlari va muammolari baholanadi.

Kalit so‘zlar: Moliya, Moliya bozori, barqarorlik, moliyaviy bozor faoliyati, Samarali tizim.

Moliya bozorining tuzilishi: Pul bozori: Pul bozorining markaziy elementi O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki (MBB) bo‘lib, u valyutani muomalaga chiqaradi, pul-kredit siyosatini tartibga soladi va moliya tizimining barqarorligini ta‘minlaydi.

Tijorat banklari pul bozorining asosiy ishtirokchilari bo‘lib, yuridik va jismoniy shaxslarga kreditlar berish, shuningdek, hisob-kitob operatsiyalarini amalga oshiradilar. Nobank kredit tashkilotlari (mikromoliya tashkilotlari, lombardlar) aholiga mikrokreditlar va boshqa moliyaviy xizmatlar ko‘rsatish orqali tijorat banklari faoliyatini to‘ldiradi.

Qimmatli qog‘ozlar bozori: O‘zbekiston fond birjasi (FSE) aksiyalar va obligatsiyalar savdosi uchun asosiy platforma hisoblanadi. Davlat sektoriga investitsiyalarni jalb etishda muhim o‘rin tutadigan davlat qimmatli qog‘ozlari (DQ) bozori rivojlanmoqda. Korporativ obligatsiyalar bozori rivojlanishning dastlabki bosqichida, lekin xususiy sektorga uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qilish uchun katta imkoniyatlarga ega.

Sug‘urta bozori: Sug‘urta kompaniyalari mulk sug‘urtasi, shaxsiy sug‘urta, sog‘liq sug‘urtasi va boshqalar kabi turli xil sug‘urta xizmatlarini taqdim etadilar.

Sug‘urta bozorining rivojlanishi tadbirkorlik sub‘ektlari va aholining iqtisodiy manfaatlarini turli xavf-xatarlardan himoya qilishga yordam beradi. Forex bozori: O‘zbekistonda Forex bozoridagi faoliyat Rossiya Markaziy banki tomonidan

tartibga solinadi. Forex bozori treyderlarga valyuta kurslari bo'yicha spekulyatsiya qilish imkonini beradi, lekin yuqori risklar bilan bog'liq. Moliyaviy bozor vositalari: Depozitlar: Foiz olish uchun mablag'larni banklarga joylashtirish. Kreditlar: turli maqsadlarni moliyalashtirish uchun banklardan mablag'lar olish. Aktsiyalar: Aktsiyadorlik jamiyatlari tomonidan chiqarilgan foydaning bir qismini olish va jamiyatni boshqarishda ishtirok etish huquqini beruvchi qimmatli qog'ozlar. Obligatsiyalar: Hukumatlar yoki kompaniyalar tomonidan chiqarilgan, qat'iy daromad olish huquqini beruvchi qimmatli qog'ozlar. Sug'urta polislari: sug'urta kompaniyalari bilan turli xavflardan himoya qilish bo'yicha shartnomalar. Valyuta operatsiyalari: Valyuta bozorida valyutalarni sotib olish va sotish.

O'zbekiston moliya bozorini rivojlantirish muammolari va istiqbollari: Muammolar: moliya bozori infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi: moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarining cheklanganligi : Respublikaning barcha hududlarida ham bank filiallari va moliyaviy xizmatlardan foydalanish punktlari yetarli miqdorda mavjud emas.

Elektron to'lov tizimining past darajada rivojlanishi: Naqd pul to'lovlari keng tarqalgan bo'lib, bu moliyaviy operatsiyalarning samaradorligi va xavfsizligini pasaytiradi. Derivativlar bozorining rivojlanmaganligi : risklarni himoya qilish va risklarni boshqarish vositalaridan foydalanish imkoniyatlari cheklangan.

Aholining moliyaviy savodxonligining pastligi: Moliya bozori asoslarini tushunmaslik: Aholi ko'pincha turli moliyaviy vositalar, ularning risklari va foydalari haqida bilimga ega emas. Moliyaviy institutlarga ishonchning past darajasi: O'tmishda moliyaviy institutlar bilan bo'lgan salbiy tajriba ularga bo'lgan ishonchni kamaytiradi. Firibgarlikning keng tarqalishi: vijdonsiz bozor ishtirokchilari fuqarolarni aldashlari mumkin, bu esa moliya bozorining imidjiga salbiy ta'sir qiladi. Kichik va o'rta biznes uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanishning cheklanganligi: kreditlar bo'yicha yuqori foiz stavkalari: Ko'pgina kichik va o'rta korxonalar imtiyozli shartlarda kredit olishda qiynaladi. Hujjatlarni rasmiylashtirishning murakkabligi: byurokratik protseduralar moliyaviy xizmatlarni olishga to'sqinlik qilishi mumkin. Ixtisoslashgan mahsulotlarning cheklangan ta'minoti : KO'Bning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilgan mahsulotlarning etishmasligi. Moliyaviy vositalarning yetarli darajada diversifikatsiya qilinmaganligi: bank kreditlarining ustunligi: investitsiya va mablag'larni jalb qilish uchun mavjud moliyaviy vositalar doirasi cheklangan.

Venchr kapital bozorining rivojlanmaganligi: innovatsion loyihalarga investitsiyalarni jalb qilishda qiyinchiliklar. Islomiy moliya vositalaridan

cheklangan foydalanish : talab mavjud bo'lsa-da, bunday vositalar taklifi cheklangan.

Rivojlanish istiqbollari: Qonunchilik va me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish: Moliya bozorini rivojlantirishga qaratilgan qonunlarni qabul qilish: Bozor ishtirokchilari faoliyati uchun yanada qulay muhit yaratish. Investorlar huquqlarini himoya qilishni kuchaytirish: moliyaviy vositalarga ishonchni oshirish. Moliya bozorlarini tartibga solishni takomillashtirish: moliya tizimining barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash.

Moliya bozori infratuzilmasini rivojlantirish: bank filiallari tarmog'ini kengaytirish: aholi uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini oshirish. Elektron to'lov tizimini takomillashtirish: xarajatlarni kamaytirish va foydalanuvchilarning qulayligini oshirish. Derivatlar bozorini rivojlantirish : risklarni himoya qilish va aktivlarni boshqarish vositalarini yaratish. Aholining moliyaviy savodxonligini oshirish: ma'rifiy kampaniyalarni o'tkazish: moliya bozorining ishi haqida ma'lumot tarqatish. Moliyaviy ta'lim dasturlarini ishlab chiqish: moliyaviy vositalar va risklar haqidagi bilimlarni oshirish. Foydalanish mumkin bo'lgan axborot resurslarini yaratish: moliyaviy xizmatlar to'g'risidagi ma'lumotlarning mavjudligini oshirish.

Kichik va o'rta biznes uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish: KO'Kni qo'llab-quvvatlash dasturlarini yaratish: Imtiyozli kreditlash, konsalting xizmatlarini ko'rsatish va boshqa qo'llab-quvvatlash choralarini ko'rish. KO'K uchun onlayn platformalarni rivojlantirish: moliyaviy xizmatlardan foydalanishni soddalashtirish. Ixtisoslashgan moliyaviy mahsulotlarni yaratish: KO'B ehtiyojlariga moslashtirilgan vositalarni ishlab chiqish. Moliyaviy vositalarni diversifikatsiya qilish: Qimmatli qog'ozlar bozorini rivojlantirish: Investitsiyalar va mablag'larni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytirish. Venchur kapitali vositalarini yaratish: innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash. Islom moliyasining rivojlanishi: muqobil moliyaviy vositalarga bo'lgan talabni qondirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). SOCIO-ECONOMIC CONSEQUENCES OF DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 2(1), 200-202.
2. Рафиева, З., Шодиев, Ж., & Бурхонов, А. (2024). ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 256-260.

3. Рафиева, З., Бурхонов, А., & Шодиев, Ж. (2024). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 252-255.
4. Javohir, S., & Xadjaeva, F. (2024). ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF STATE BUDGET DISTRIBUTION. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 2(1), 239-242.
5. Kamil, M., Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). TECHNOLOGICAL TRENDS IN THE DIGITAL ECONOMY. American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 2(1), 406-408.
6. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). DIGITAL ECONOMY AS A FACTOR OF TRANSFORMATION OF ECONOMIC SYSTEMS. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 162-166.
7. Hamzaevich, S. J., Jumakulovich, E. N., Shodievich, S. H., Rozikovna, R. M., & Jubatirovna, X. S. (2024). ILMIY TADQIQOTLARDA OLINGAN MA'LUMOTLARNI PEARSON MEZONI BO 'YICHA TAHLIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 82-86.
8. Нозимов, Э. А., & Шодиев, Ж. (2023). СТРАХОВАНИЕ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ И ЕГО РАЗВИТИЕ В УЗБЕКИСТАНА. The Role of Exact Sciences in the Era of Modern Development, 1(2), 14-18.
9. Рафиева, З. (2023). Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике.
10. Шодиев, Ж. Х., & Алиева, С. С. (2023). Источники финансирования инвестиционной деятельности со стороны государства. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 3(2), 294-297.
11. Shodievich, S. H., & Roziqovna, R. M. (2023). OLIY O 'QUV YURTLARIDA MASHG 'ULOTLAR SIFATI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ILMIY MAQOLALARNING O 'RNI. PEDAGOGS jurnali, 25(1), 52-55.
12. Zarina, R., Shoxrux, I., & Abutolib, R. (2024). XALQARO MOLIYA O 'ZBEKISTONDA. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(3), 29-34.
13. Zarina, R., Jahongir, S., & Asadbek, I. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOLIQ TIZIMINI OPTIMALLASHTIRISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(3), 25-28.
14. Ахмедов, У. (2018). Управление качеством и эффективностью туристического обслуживания в гостиницах. Экономика и инновационные технологии, (5), 108-117.
15. Sadridin o'g'li, A. U. (2023). The importance of cybersecurity interpretation in ensuring the development of digital Uzbekistan. Analysis of International Sciences, 1(2), 55-60.